

Giriş

Küresel bir salgın olarak, Covid -19 hastalığı, tüm dünya devletlerini ve uluslarını ciddi anlamda etkileyen bir kriz yarattı. Bir çok uzman, eskiden farklı yeni bir uluslararası düzenin başlangıcını oluşturduğunu ileri sürdüler. Yeni düzene girerken, var olan uluslararası örgütlerin kuruluş amaçları ve temsil ettikleri değerler, krizdeki başarısızlıkları nedeniyle tartışmaya açıldı. Küresel yönetim ve dayanışmaya en çok ihtiyaç duyulan bir dönemde, bir çok ulus devlet, üyesi olduğu uluslararası örgütlerden beklediği desteği alamadı.

Bu uluslararası örgütler içerisinde, tüm dünyanın açıklamalarına ve koordinasyonuna odaklandığı, 1948'de Birleşmiş Milletler'e (BM) bağlı kurulan *Dünya Sağlık Örgütü* idi. Dünyadaki tüm halkların sağlığının, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında temel önem arz ettiği amacını taşıyan örgüt, krizi iyi yönetemediği için ciddi eleştirilere maruz kaldı. Bu eleştiriler bağlı bulunduğu örgütün işlevsizliği tartışmalarına eklendi. 1945 de kurulan yeni uluslararası sistemin düzen sağlayıcı küresel aktörü, Birleşmiş Milletler, kurucu sözleşmesinde yer alan bir çok görevi, örgüt içi büyük güçlerin rekabeti, örgütü parasal desteği ile kendi kontrolünde yönetmek isteyen ABD, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasından sorumlu Güvenlik Konseyi'nin kalıcı üye kompozisyonu ve insanı güvenlik konularındaki yetersizliği gerçekleştirmedi. Kendisine bağlı kurumlarında alanlarında başarısız olması Birleşmiş Milletleri daha da zayıflatan bir unsur olmuştur.

Dayanışmanın ihtiyaç duyulduğu bir ortamda, devletlerin kendi kendine yeterli olma stratejileri izlemeleri, bu örgüt ve bağlı kurumların dayandığı değerleri aşındırmıştır. Yeni kurumların inşa edilmesi için fikirsel bazda görüşler çoğalmaya başlamıştır. Geçiş dönemi olarak adlandırılacak yavaş işleyen bu süreçte, eski örgütlerin tasfiyelerinin gerçekleştirilmesi de oldukça ağır gitmektedir. Belirsizlik ortamının daha ağır bastığı, her devletin kendi çabalarıyla krizi atlattığı bu dönemi dikkate alarak, yazıda küresel nitelikte uluslararası barış ve güvenliği sağlamakla yükümlü BM bağlı Dünya Sağlık Örgütü, incelenecektir.

Dünya Sağlık Örgütü

1948'de Çin ve Brezilya'nın ön ayak olmasıyla, kurulan ve sağlık alanında uluslararası nitelik taşıyan çalışmalarda koordinasyonu ve araştırmaları yürüten merkezi İsviçre'de olan örgüttür. Kuruluş sözleşmesinin 21. ve 22. maddesinde, örgütün tüm dünyada geçerli olabilecek, ulus devletlerin onayına gerek duymayan geniş yetkilere sahiptir. Karantina koşullarını üye devlet otoritesinin dışında koyma, hastalıkla ilgili tedavide belirleyici karar mercii olabileme gibi güçlü yetkileri, dünya üzerinde halk sağlığını kontrolüne almak isteyen devlet, devlet dışı aktör

*Doç.Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü.

(dünyayı yöneten aileler, ilaç şirketleri gibi) ya da bireyler (siyasi liderler, teknoloji yada ilaç firma sahipleri gibi) açısından önem taşımaktadır.

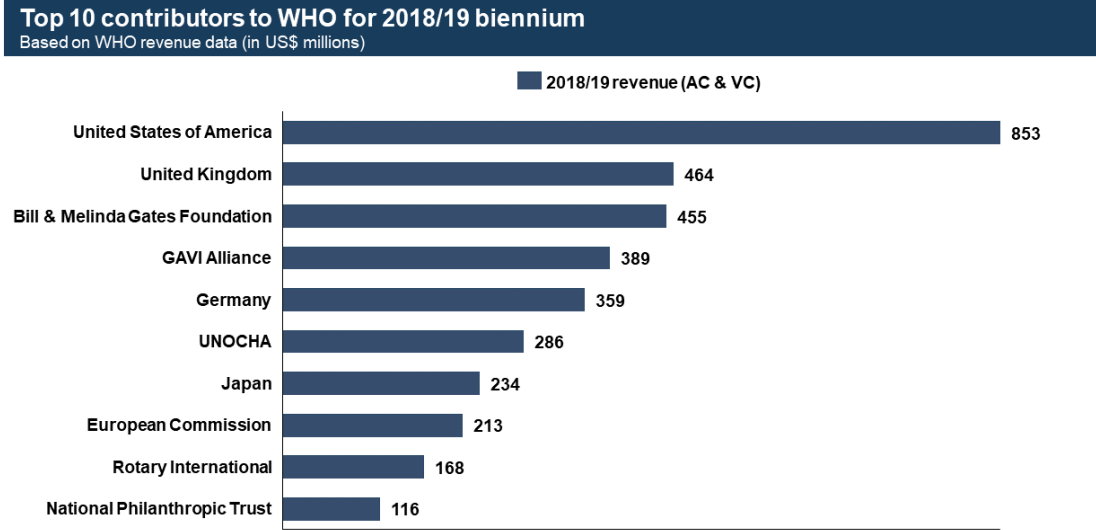
Kuruluşun geniş yetkilerine rağmen, yaklaşık on yıl içinde ortaya çıkan, ağır akut solunum yolu yetersizliğine neden olan SARS ve onunla aynı virüs ailesini paylaşan MERS, EBOLA gibi salgın hastalıklarda çok etkin bir performans ortaya koyamamıştır. 2014'te ki EBOLA krizinde Birleşmiş Milletler, Batı Afrika'ya barışı kurma askerleri göndererek, bölgeden daha fazla dünyaya yayılmasını engel olmuştur. Askeri çözüm sadece hastalığın başka yerlere yayılmasını engellemek insan hareketliliğini kontrol altına almak olmuştur.

Covid-19 salgını sırasında, Çin Wuhan kentinden çıkan salgının 11 Mart 2020 tarihinde Pandemi olarak geç ilan edilmesi, virüsü örtbas etmek için örgütün Çin hükümeti ile işbirliği yaptığı iddiası, kendi araştırmasını gerçekleştirmeden sadece Çin verilerini kullanması ve Dünya Sağlık Örgütü lider yöneticisi, Afrika kıtasından Etiyopya vatandaşı Tedros Adhanom Ghebreyesus'un bu ülke ile yakın ilişkileri eleştirilmiş ve 194 ülkenin onayıyla bu konuların uluslararası düzeyde bağımsız soruşturulmasına onay verilmiştir. ABD finansal açıdan desteklediği ve küresel sağlık inşasında tek ülke olma pozisyonu, örgüt içerisindeki Çin etkisiyle gerilemiştir. Uluslararası sistemde liderlik rekabeti içinde karşı karşıya bulunurken, ABD'nin mücadele etkisiz kalması, teknolojik yönden gelişmiş silah envanterine sahip olurken, maske-eldiven gibi basit sağlık malzeme eksikliği ve bunları temin etmek için dünyada tıbbi malzemelere zorla el koyarak süreci yönetmesi zayıf bir liderlik sergilemesine neden olmuştur. Çin'in kontrolünde hareket eden Dünya Sağlık Örgütü imajı, sürekli Amerikan hükümetinin dile getirdiği iddialar olmuştur. Çin, ABD'nin hastalık için tedavi edici ilaç olarak tanıttığı

“Remdesivir” ilacını kendi ülkelerinde bir araştırma ile sonuç vermediğini dünya kamuoyuna duyurdular ve bu araştırma Dünya Sağlık Örgütü tarafından da yayınlandı. Daha sonra ABD’nin baskısıyla web sitesinden kaldırıldı.

Çin’e karşılık vermek için ABD, geçmişte Soğuk Savaş yıllarında 1978’de Sovyetler Birliği kontrolüne giren örgütü suçlayarak, ABD mali yardımını kesmiş ve daha sonra tekrar örgüt üyeliğine dönmüştür. Aynı şekilde günümüzde de davranarak, Çin’in eylemleri nedeniyle Amerikan başkanı Donald Trump, örgütü “Çin’in Piyonu” olarak gördüğünü açıklamış, kendi ülkesinin örgüt ile bağı sonlandırmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, finansal yönden ciddi destek sağladığı örgüte, dış politika da uyguladığı yaptırım yolu ile sopa mantığı, fon desteğini keserek göstermiştir. Ayrı bir yapının oluşturulması için de girişimlere başlamıştır.

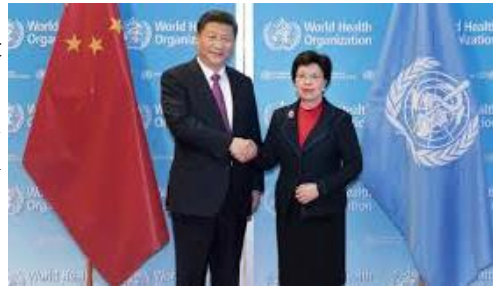

Graph was updated on Sept 2020 to reflect assessed contributions based on exchange rates as of January 2019 as per reported revenue in audited financial statements. Previous version of graph contained assessed contributions based on exchange rates as of May 2017 as per [WHA approval](#).

Şekil-1 2018/19 Yılları Arasında Dünya Sağlık Örgütüne Finansal Destek Sağlayan Devlet ve Kuruluşlar

ABD’nin fonu kesmesinden bir hafta sonra, Çin 11 Mart’ta 20 milyon dolar nakit bağış yaparak, örgüt içindeki liderlik rolünü kazanma hamlesi yapmıştır. Görüldüğü gibi her iki ülke arasındaki örgütün liderliğini ele geçirmek ve Covid-19 tedavi konusunda ilk olma yönünde yoğun bir rekabet yaşanmıştır.

İki ülke arasındaki rekabetin yanı sıra, örgüt içinde dikkat çeken devlet dışı bir aktör yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün mali finansçıları içeri-sinde, üçüncü sırada yer alan Bill &Belinda Gates Vakfı, pandemi sürecinde en çok üzerinde konuşulan ve yapmak istediklerinin dünyada engellenmesi

için sosyal medya da sayısız içerik üretildiği vakıf olmuştur. Servetinin önemli bir kısmını aşılar harcayan Bill Gates, gerçekleştirdiği çocuk felci ve HIV aşuları konusunda rapor edilmiş başarısızlıkla sonuçlanan olaylar ortaya çıkarmıştır. Hindistan'ın Ulusal Aşılama ve Teknik Danışma Grubu'nun kontrolünü ele geçiren Gates, çocuk felci aşısı konusunda, canlı virüs taşıyan aşının 8-10 doz yerine 50 dozda verilmesiyle, aşılanan çocuklarda felce neden olmuştur. Benzer sonuçlar aynı aşının uygulandığı Suriye, Afganistan, Nijerya, Kongo, Filipinler ve Pakistan'da ortaya çıkmıştır. Hindistan da diğer bir uygulanan aşı, kız çocukları üzerindeki rahim ağzı kanseri aşısıdır ve bu aşıda kısırlıkla sonuçlanmıştır. Hindistan hükümeti bu vakaları iki bilimsel makale ile dünyaya duyururken, Gates vakfı ile ilişkisini sonuçlandırmıştır. (Kalra, 2017)

Aşılama konusunda ailelere yapılan baskılar, zorla imzalatılan sorumluluk kabul edilmeyen aşı formları ülkede vakfa karşı, halen devam eden hukuksal dava açılmasıyla sonuçlanmıştır. İlaç firmalarının denek olarak farklı ülkelerdeki çocukları kullandığını gösteren ve biraz daha kötümser bakıldığında dünya nüfusunun azaltılması amaçlı aşular üzerinden çocukları hedef alan bir uygulamanın Gates vakfı tarafından yürütüldüğü iddiaları çokça yazılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün, hastalıkla mücadele konusunda güçlü yetkilerini finansal destekle

kontrolü altına alabilen vakıf, BigPharma adı verilen ilaç firmalarıyla birlikte gerek Afrika gerekse Asya da bir çok çocuk ölümleriyle sonuçlanan olaylara neden olduğu, laboratuvar sonuçlarıyla ülkeler tarafından ortaya koymuştur. (Kennedy, 2020)

Şaibeli uygulamalarına, Covid-19 salgını ortaya çıktığında, sanki tek yetkili kurum olarak açıklamalar yapan Gates vakfı, içinde nano teknolojik yongolar bulunan, yeni bir tip aşı olan kabul edilen "sensör temelli ", ID 2020 ile gündeme gelmiştir. İsraili profesör YuvalNoahHarari'nin de belirttiği gibi, yeni insan neslinin organik yapıda olacağı ve dışardan beyninin rahatlıkla kontrol edilebileceği, içinde nanoçip ya da implant teknolojisi bulunan aşularla insanlara enjekte edileceği ileri sürülmüştür. Gates vakfı ile aşıyı gerçekleştirecek "GileadSciences" firmasının adı üzerinden de tahminler yapılmaya çalışılmıştır. "Gilead ", İsraili kavimlerden birinin adını taşıırken, bir çok romanda dünyayı kutsal kitap İncil adına yöneten küçük bir grubun totaliter yönetimi ile özdeşleştirilmiştir. (Burt, 2019) Salgın hastalığın dünya insanlığının kontrol altına alınmasını kolaylaştıracak bir araç olarak görüldüğü iddiaları, ABD'de çoğu zaman Başkan Trump ile ters düşen, dünya sağlık örgütünün temsilcisi AntonyFauci'nin "tedavi olarak sadece aşı mümkündür" açıklamalarıyla daha da fazla kuşkuyu arttırmıştır. ABD içerisinde ElonMusk'ın aşı çalışmalarına, sert bir dille cevap veren Gates'in bu tepkisi ve kendisinin yer almadığı başka hiçbir aşının kabul edilmemesi için yoğun çaba sarf etmesiyle, bu işte gizlenen bir hedef olduğunu güçlendirmiştir. (Kamu Bülteni, 2020)

ABD ve Çin'in birbirlerini suçlayıcı ifadeleri, Gates Vakfı konusunda yazılan iddialar, diğer devletlerin aşı geliştirme konusunda bağımsız hareket etmelerine neden olmuştur. Aşılarda milliyetçilik ön plana çıkarken, ne dayanışma ne de güven üye ülkeler arasında inşa

edilmemiştir. Küresel elit bir grubun Dünya Sağlık Örgütü'nü kullanarak kendi hakimiyetini kurmasına geçici bir bloke konulmuştur. Ancak ortaya çıkacak aşının geliştirmekte olan ülkelere dağıtımında eşitlik sağlanması için tek bir dağıtım kanalına bağlanması böyle bir ortamda ilginç bir karar olarak değerlendirilebilir.

Çin'in bu düzeni, örgüt içerisinde yıllardır ülkelerini kobay olarak kullanan Afrikalı örgüt başkanıyla, kendi içinde lehine değiştirme gayretleri iyimser bir bakış açısı kazandırsa da, Wuhan kentinde laboratuvar ortamında Amerikalı uzmanlarla yapılan ortak çalışmalar ve Çin'in bio teknoloji alanında tek ülke olma hedefi şüpheleri ortadan kaldırmamaktadır. Tek parti rejimine dayanan otoriter siyasal rejiminin, kendi ülkesinde vatandaşlarını sosyal medya uygulamalarıyla ve yüz tanıma kameralarıyla kontrol altında tutması nedeniyle, çipli insan kontrol projesine Çin'in güçlü bir biçimde destekleyeceği öngörülebilir. Özellikle Tayvan ve Hong Kong sorunlarını bu şekilde sonuçlandırabilecek olması, ABD'ne karşı Çin'in küresel lider olarak güçlü zengin aileler tarafından desteklenmesi, aşılarda konusunda yeni bir değişiklik yapılmamasına neden olabilir.

Rusya'nın tüm bu olaylar sırasında kendi im kanlarıyla hem aşı hem de ilaç çıkarması, ABD yada Çin merkezli küresel elit projelerin kendi ülkesinde uygulanmasına set çekmiş olmaktadır. Başta İngiltere ve Avrupa, Rusya'ya duydukları güvensizlik ile, bu ülke menşeli tedavileri istemeyeceklerdir. Özellikle siber istihbarat kanalıyla, İngiltere aşısının bilgilerini çaldığı iddia

edilen Rusya, kendi aşısını bu bilgiye ulaştıktan bir hafta sonra dünya kamu oyuna sunmuştur. Ancak dünyanın Asya, Afrika ve Latin Amerika bölgelerindeki ülkeler için alternatif olacağı söylenebilir. Özellikle Dünya Sağlık Örgütü kapsamında BigPharma adı verilen şirketlerle yapılan sağlık projelerinden, daha yıkıcı etkileriyle sonuç alan ülkeler için Rusya tercih edilebilir.

Sonuç

Görüldüğü gibi büyük güçler başarı ile sonuçlanan aşı ya da ilaç tedavisiyle yeni bir bağımlılık ve güç empoze etme ilişkisi kurma gayretindedir. Halklar nezdinde bilimsel gelişmede öncü olma, küresel halk sağlığını önemseme gibi o ülkeye karşı sempati duymayı artıracak da bir olaydır. Aynı zamanda küresel sağlık konusunda, kurumsal bazda çoğulculuğun artması tek bir dünya hakimiyeti kurmak isteyen elit güçlere karşı (aileler, şirketler gibi) devletlerin bir başarısı olarak da görülebilir.

Küresel elit grupları için halen varlığını sürdüren Dünya Sağlık Örgütü henüz kaybedilmiş bir şey olmadığını göstermektedir. Ancak örgütün temel bilgi paylaşımı konusunda şeffaf ve eylemlerinden hesap verebilir bir yapıya dönüşmesi için reform talep eden ülke sayısını arttırmıştır. Yurt dışı seyahat harcamaları, araştırma ve geliştirme masraflarından bütçede fazla olması, pahalı bölgesel ofisler, bürokratik mekanizma da hantal yapısı ve acil durumlardaki eylemsizliği, ya reform ya da yeni bir örgüt anlayışını ortaya çıkarmıştır.

Bu gelişmelerin covid-19 sonrası normalleşme döneminde, farklı bir örgüt ya da örgütler yaratılarak yeni bir düzene başlangıç yapacağı düşünülmektedir. Her olumsuzluk aynı zamanda fayda da sağlar düşüncesiyle, örgüt içerisinde hakim güç ve planlar deşifre olurken, dünya insanlığının sağlığı için alternatiflerin yaratılması büyük gelişme olacaktır. Politik gücün arkasında gizli planlarla dünya siyasetini biçimlendirmenin eskisi kadar kolay olmayacağı, dünya genelinde bilinçlenme ile görülmektedir. İlaç şirketlerinin ve vakıfların mali güçleri, zor durumdaki ekonomilere sahip ülke liderleri için yine de vazgeçilmez olacaktır. Sağlık Bakanlığı ve devlet uygulamalarının kamuoyu tarafından yakından takip edilmesi ve projelere karşı çıkılması en önemli engelleyici mekanizma olacaktır. Tek bir dünya hakimiyeti kurma hedefi oldukça eskilere dayanan, farklı dönemlerde dile getirilen bir hedef olsa da , yeni normalleşme döneminde gerçekleştirilmesi de yavaşlatılan bir sürece girdiği öngörülebilir.

Kaynakça

- Burt, C. (2019) “ ID2020 and partners launch program to provide digital ID with vaccines “ , Biometric Update , <https://www.biometricupdate.com/201909/id2020-and-partners-launch-program-to-provide-digital-id-with-vaccines> (Erişim 10.09.2020)
- Kalra, A. (2017) “ India cuts some funding ties with Gates Foundation on immunization”, Reuters, (08.02.2017) <https://www.reuters.com/article/us-india-health-bmgf/india-cuts-some-funding-ties-with-gates-foundation-on-immunization-idUSKBN15N13K> (Erişim 05.09.2020)
- Kamu Bülteni, (2020) “ Korona abartılıyor Aşı olmayacağım diyen ElonMusk’tan Bill Gates’e sert cevap : Taş Kafalı”, <https://www.kamubulteni.com/dunya/korona-abartiliyor-asi-olmayacagim-diyen-elon-musk-tan-bill-h29865.html> (Erişim 10.09.2020)
- Kennedy, R. (2020) “ Gates’ Globalist Vaccine Agenda : A Win-Win for Pharma and Mandatory Vaccination “ , Global Research Centre for Research on Globalization, <https://www.globalresearch.ca/gates-globalist-vaccine-agenda-win-win-pharma-mandatory-vaccination/5709493> (Erişim 01.09.2020)